

GEORGES FEYDEAU
**BROUK V
HILAVE**

Georges Feydeau

BROUK V HLAVĚ

Komedie o třech dějstvích

Přeložili a upravili M. a J. Tomáškoví

Režie: Bedřich Jansa

Výtvarník scény a kostýmů: Alexander Babraj

Dramaturg a asistent režie: Vojtěch Kabeláč

Pohybová spolupráce: Zdeněk Boubelík

Viktor Emanuel Champsboisy	Jiří Čapka
Bouton	Jiří Čapka
Kamil Champsboisy	Daniel Zaoral
Marcela Champsboisy	Alexandra Gasnářková
Romain Tournel	Jan Miller
Carlos Homenides de Histangua	Jan Filip
Luiza Homenides de Histangua	Marie Logojdová
Doktor Finache	Milan Šulc
Štěpán	Ivan Řehák
Yveta	Ingrid Fabiánová
Augustin Ferrailon	Zdeněk Forejt
Olympie Ferrailon	Veronika Forejťová
Evzenie	Irena Rozsypalová
Rugby	Zdeněk Kašpar
Baptistin	Arnošt Borovec

Představení řídí: Marta Celárková

Text sleduje: Věra Suruková

**Premiéra 18. května 1991
v Divadle Antonína Dvořáka**

Člověk v překerní situaci

Situace frašky jsou v jistém smyslu mezní – nejde sice o základní otázky života a smrti, o klíčová dilemata etická jako v tragédiích a velkých dramatech, ale v měřítku malého všedního života (postavy frašky jsou - řekněme - nižších zájmů a formátů (představují závažné a zásadní vyšnění z normálních vazeb a mezí. Jedná se nejčastěji o záchranu cti, svatby, postavení, manželství, rodinného klidu, a to zcela konkrétně, věčně: utajit před manželkou a strýčkem včerejší milostné dobrodružství, sehnat kolegovy sežraný klobouk, zatajit nevěstě bývalou milenku a bývalé milence ženitbu. . .

Hrdina frašky, ten nejméně hrdinský hrdina všech hrdinů, který je nicméně schopen vyvíjet vpravdě hrdinskou aktivitu, je do situace doslova vržen. To je jeho počáteční nevýhoda: moment překvapení, s nímž souvisí i jisté zpoždění, jež pak bude marně dohánět. Podle zákona schválnosti, což je jeden z charakteristických zákonů frašky, přibývají stále nové a nové komplikace počátečního stavu, sotva jedno nebezpečí zmizí, objeví se další, ještě horší, vychází najevo to, co mělo zůstat utajeno. Hrdina jedná, vymýšlí si, vysvětluje, lže a zdůvodňuje, skrývá se doslova i obrazně, ale vždy marně. Nová setkání, odhalení, nedorozumění, omyly, přefeknutí si vynucují nově akce a reakce. Když dojde dech a argumenty, nezbyvá než prchat. Nastává útek, honička.

Ve frašce se naplňují ty nejbáznivější konce běžných životních zápletek, rozporů a vztahů – ovšem v ostře hyperbolizované divadelní situaci. Jejich dotěrná sugestivnost spočívá v tom, že se hraje na samé hranici trapnosti. To je místo, na něž je lidské sebevědomí obzvlášť citlivé, ne-li alergické. Životní trapasy zůstávají často vyryty do lidské paměti trvaleji než ty nejhlubší emociální zážitky, neboť bolestně ohrožují osobní důstojnost, jež je člověku aspoň v minimální míře nepostradatelná. Demontrace trapnosti ve frašce zaručuje prudkou rezonanci u diváků bez ohledu na pohlaví, původ, vzdělání. Stylizace frašky vede k radikální schematizaci dramatických vztahů: čistě situační aspekt je zdůrazněn a ozvláštněn na úkor aspektu psychologického, mravního aj. To nemá znamenat naprostou absenci psychologie ve frašce. Kdekoli je přítomen člověk, je i jakási psychologie. Ale je to psychologie nejzákladnější, elementární úrovně. Ve frašce se uplatňuje převážně bezprostřední reakce na situační impulsy, tedy aktivity jen nepatrně korigovaná společenskými pravidly, ohledy a zábrany. Člověk ve frašce reaguje podobně jako Pavlovovi psi na barevná světýlka. Nemá čas uvažovat, snovat složité plány, rozebírat motivy, kontrolovat a hodnotit své činy, prožívat složité citové stavy. Musí rychle, pohotově, překotně reagovat na všechny změny a překvapení, což má za následek

jednání neuvážené a zbrklé, jímž se situace opět komplikuje a člověk se ještě více zaplétá.

Schematizované situace a jednání vedou k dějovému přetlaku, k maximální nahuštěnosti událostí na malé časové i místní ploše, vytvářejí spád charakteristický pro frašku. Děj takřka bez oddechu letí vpřed a vleče s sebou všechno živé.

Dobrá fraška je řízná a odvážná: nestydatě míří k jádru věci. Nic jí není svaté, ničemu se nevyhýbá, přes ničím nezastavuje, nemilosrdně odstraňuje společenské rozdíly – je plebejská. Netajím, že v plebejskosti frašky spatřuji něco kladného.

Feydeauovy frašky z konce minulého a začátku našeho století slaví dnes úspěchy. Vnucuje se otázka: Čemu vděčí fraška za svou nehasnoucí oblibu? To nelze zodpovědět jednoznačně, natož jednou větou. Elementárnost situační, čirá absolutní dějovost (není jí na dnešním jevišti nadbytek), strhující rytmus a tempo, divoký humor, odvážné balancování na choulostivé hranici trapnosti, neomalená plebejskost, bezohledně otevřený a současně naivní postoj k tabuizovaným jevům života. Fraška uvolňuje napětí, má v sobě něco osvobodivého.

Ze studie Z. Hořínka Anatomie frašky

Mým dědečkem proti své vůli

Georges Feydeau se narodil o dva roky později než můj dědeček. Mohl by tedy být mým dědečkem. . .

Sešlo z toho vlastně jenom proto, že má babička nikdy nepřijela do Paříže ani Feydeau do Hroznové Lhoty. Je to mrzuté nedopatření, na které doplácím nejvíc já, protože – nemluvě o nesčetných dalších výhodách takového příbuzenství – bych teď prostě mohla usednout a napsat několik rodinných vzpomínek na slavného dědečka a bylo by.

Nestalo se tak, ale venkoncem vzato, není to tak velká škoda. Takhle si mohu mít Feydeaua mít ráda prostě protože chci. Takové příbuzenství volbou. . . Za zásluhu. . .

(Při pomýšlení, že by – alespoň časově – Feydeau opravdu mohl být mým dědečkem, mě ostatně vždycky trochu zamrazí. Pokud jde o letopočty, máme k němu co by kamenem dohodil. A přece: ta propast mezi námi! Jen si to uvažte: jako usmrkánek zažil Prusko-francouzskou válku a Komunu. Jako mladík s plavým knírem civěl na první automobil v ulicích Paříže, chodil se dívat jak přibývá Eiffelovka, byl možná na premiéře Cyrana a na prvním promítání bratří Lumierů, asistoval třeba při prvních leteckých pokusech Bériotových. A my – jen o zlomek světelné vteřiny mladší než on – jsme se před chvilkou dívali na první lidské došlápnutí na Měsíc a teď už zhodnocujeme snímky z dalších planet).

Ať si kdo chce co chce říká, já tvrdím, že Feydeau byl geniální. (Ano, lidé létají na měsíc, ale při tom pláčou smíchy jako jejich dědečkové, když přijdou do divadla, kde zrovna ten večer natáhne kouzelník Feydeau své pohyblivé figurky z panoptika té "krásné epochy", která asi opravdu musela být krásná, protože to o ní říkali lidé, kteří v ní žili. Zkuste to dneska! . . . Proč se jí tedy dodnes smějeme?)

Ve Feydeauových postavách je něco věčně lidského, nevykořenitelného a nepomíjivého. Nejspíš hloupost, která přežije i samo lidstvo.

(Obyčejně to začne jednou malou hloupou zbabělostí, která zplodí jednu malou lež a ta pak lavinu dalších lží, až do úplného namožení divákovy bránice: Anebo to začne pravdou, které se z hlouposti neuvěří. A my se tomu smějeme, protože si bláhově myslíme, že jsme chytrější.)

Jenže Feydeau věděl své. Vlastně ví. . .

(Je to tak protivně mluvit o něm v minulém čase! My překladatelé už býváme takoví duchaři: autoři našeho srdce pro nás bývají věčně živí a přítomní; bez ustání se snažíme vniknout do nich jako oni vnikají do nás, milujeme je a zároveň nenávidíme. Jsme s nimi sezdaní. A víme o nich své. Taky.)

Feydeau je skvělý společník. Vlastně byl. . .

(i zaživa. Oslnivě duchaplný, virtuózně logický, nelítostně neúnavný,

zlomyslně břitký, do krutosti nezaujatý, obdařený nevyčerpatelnou burleskní fantazií a přitom svrchovaně metodický a náročný k sobě i jiným. To všechno o něm vím alespoň natolik, nakolik se člověk promítá do svého díla.)

Ale jaký byl ještě?

(Jakási nepostžitelná část jeho osobnosti, ta odvrácená tvář člověka Feydeaua mě neustále fascinuje svou nepoznatelností).

Byl Feydeau domácí. . .

(kterého neznali ani jeho přátelé, který žil pro svou ženu a své sbírky nejružnějších nicotností, a na sklonku života zešlél.)

A pak byl Feydeau venkovní. . .

(kníže pařížských bulvárů, švihák, fešák, flamendr, každodenní host v Café Napolitain a u Maxima. . .)

Bez bulváru by Feydeau nebyl Feydeauem. (Jsou jeho prokletím a inspirací, vězením i vesmírem.)

Postavil jim ve svém díle pomník trvalejší než Eiffelova věž, která zastínila Paříž na prahu století, jež Feydeauovi přineslo slávu, smrt i nesmrtelnost.

Eva Bezděková

Slavní o ženách, manželství a. . .

Získat ženu je snadnější než se jí zbavit.

H. Balzac

Manželství je dlouhá konverzace – přerušovaná hádkami.

R. L. Stevenson

Hlavní příčinou rozvodů je manželství.

M. Achard

Jen žena ví, čeho je žena schopna.

W. S. Maugham

Je obtížné milovat ženu a současně dělat něco rozumného.

L. N. Tolstoj

Člověk má být zamilovaný, to je důvod, proč se nemá ženit.

O. Wilde

Žena buď myslí na nic, nebo na něco podobného.

A. Dumas

Láska dokáže i z génia udělat hlupáka a z hlupáka génia.

Rochevoucauld

Strázně je, že není možno žít ani s ženami, ani bez nich.

Byron

Vedoucí výroby a technického provozu ing. Ivan Bílek, vedoucí dekoračních dílen ing. Oto Gruszka, vedoucí výroby kostýmů Eliška Zapletalová, jevištní mistrři Jan Benek, Zdeněk Václavek, mistr osvětlení Radomír Orenič, mistr elektroakustiky Bořivoj Wojnar, mistr vlásenkárny Jindra Kučajová, mistr rekvizitárny Eva Wiesnerová, mistr garderoby Zlata Nezhybová.

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě, feditel PhDr. Dalibor Malina, šéf činohry Stanislav Šárský, redakce programu Vojtěch Kabeláč, obálka a grafická úprava Jiří Neuwirt. Vytiskly OSTRAVSKÉ TISKÁRNĚ, s. p., provoz 21, Novinářská 7, Ostrava 1. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha. Cena programu 3 Kčs.

ULICE 28. ŘÍJNA 13, OSTRAVA 1

TEL. 23 27 63

● **OTEVŘENO** ●

Po.-Pá. 8-12 · 13-18 So. 8-12

**Výběr knih vám zpříjemní posezení
v kavárničce u knihkupectví**

